

Terveyslautakunnan jäsenen Jukka Alestalon pyytämä selvitys opiaattien väärinkäytöstä erityisesti Salossa sekä mahdollisuuksista väärinkäytön estämiseksi

Korvaushoito tarkoittaa opioideista riippuvaisten huumeiden käyttäjien hoitomuotoa. Siinä huumeiden sijaan potilaalle annetaan valvotuissa olosuhteissa korvaushoitolääkettä vieroitusoireiden ehkäisemiseksi. Päihdehuoltolain (41/1986) mukaan kunnan tehtävänä on järjestää päihdeongelmaisen ja hänen omaistensa riittävä ja asiallinen hoito. Opioidiriippuvuuden korvaushoitoa säätelee sosiaali- ja terveysministeriön asetus 33/2008 joka painottaa normaalia hoidon porrastusta vaativuuden mukaan. Salossa päihde- ja huumauseriippuvuus on lisääntynyt voimakkaasti viimeisen vuoden aikana. Lääkkeellistä korvaushoitoa saavien asiakkaiden määrä on kasvanut vuodessa 30:stä 52:een asiakkaaseen. Erityisesti nuorten päihteiden käyttö on lisääntynyt huolestuttavasti.

Opioidiriippuvaisten potilaiden korvaushoito voidaan aloittaa opioidiriippuvaiselle potilaalle, mikäli hän on käynyt läpi vähintään yhden vieroitushoitajakson, joka on epäonnistunut. Korvaushoidon tavoitteena on asiakkaan kuntoutuminen ja päihteiden käytön lopettaminen tai huumauseriippuvuuden käytön aiheuttamien joko itsen tai ympäristöön kohdistuvien haittojen väheneminen. Haittojen vähentäminen on hoidon tavoitteena henkilöillä, joita ei todennäköisesti saada lopettamaan kokonaan huumeiden käyttöä, mutta joiden kohdalla voidaan ehkäistä tartuntatautien leviämistä joko potilaaseen tai ympäristöön, vähentää terveyshaittoja ja siten parantaa käyttäjän elämänlaatua ja valmentaa vaativampaan kuntouttavaan korvaushoitoon. Psykososiaalinen kuntoutus onkin tärkeä ja oleellinen osa huumeiden käytön lopettamiseen tähtäävää hoitoa. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 33/2008 mukaisesti vaativan opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidon tarve arvioidaan ja hoito aloitetaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän toimintayksikössä, Järvenpään sosiaalisairaalassa tai valtion mielisairaalassa. Hoitoa voidaan jatkaa yhteistyössä sellaisessa terveyskeskuksessa, jolla on siihen riittävät edellytykset.

Opioidikorvaushoito on todettu vaikuttavaksi. Huumauseriippuvuuden käyttäjä pysyy paremmin hoidon piirissä ja laittomien aineiden käyttö vähenee merkittävästi tai loppuu kokonaan. Rikollisuus vähenee ja veriteitse tarttuvat taudit (hepatiitit ja HIV) eivät leviä. Korvaushoidon on todettu myös vähentävän kuolleisuutta.

Varsinais-Suomessa korvaushoidon aloittamispäätös tehdään Turun yliopistollisen keskussairaalan addiktiopoliiklinikalla moniammatillisen asiantuntijaryhmän suorittaman arviokäyntisarjan perusteella. Asiakkaalle laaditaan yksilöllinen hoitosuunnitelma, jossa lääkehoidon lisäksi määritellään hoidon tavoite ja muu lääketieteellinen ja psykososiaalinen hoito, kuntoutus ja seuranta. Tämän jälkeen salolaisten opioidiriippuvaisten potilaiden hoito toteutetaan terveyskeskuksen korvaushoitoyksikössä, jossa työskentelee 4 sairaanhoitajaa. Päihdepsykiatria erikoistunut lääkäri vastaa vaativista korvaushoitolääkityksistä ja monipäihderiippuvaisten hoidon arvioinnista ja seurannasta. Päihdepsykiatri työskentelee korvaushoitoyksikössä yhden päivän viikossa. Vaativat lääketieteelliset toimet toteutetaan Järvenpään Päihdesairaalan hoitotilalla. Korvaushoitopotilaita ohjataan tarvittaessa myös Salon Katkaisuhuoltoasemalle ja rinnakkaiskäyttöpotilaita hoidetaan yhteistyössä A-klinikan kanssa. Koska katkaisu- ja vieroitushoitotilat perustuvat lain määräysten mukaan vapaaehtoisuuteen, on niiden keskeytyminen tavallista.

Päihdehoitoon hakeutuminen on lisääntynyt muuntohuumeiden yleistymisen myötä. Jo hoitokontaktissa olevien asiakkaiden oheiskäyttö on lisääntynyt merkittävästi ja muuntohuumeita käyttävät asiakkaat sitoutuvat erittäin huonosti hoitoon. Suunnitellut katkojaksot jäävät usein toteutumatta tai keskeytyvät. Asiakkaat ovat aiempaa huonokuntoisempia ja erilaisten sairaalahoidon vaativien infektioiden määrä on lisääntynyt merkittävästi. Nämäkin hoitotilat jäävät usein kesken ja asiakkaiden terveydentila huononee entisestään. Metamfetamiini on erityisen vaarallinen huumauseriippuvuus, joka aiheuttaa nopeasti voimakkaan psyykkisen riippuvuuden ja huomattavia terveyshaittoja. Vieroittautuminen metamfetamiinista on vaikeaa ja vaatii pitkää laitoshoidon.

Salon korvausyksiköstä ei luovuteta korvaushoitolääkkeitä päihtyneille potilaille. Päihteettömyyttä valvotaan laboratoriotutkimusten ja mittaamalla hengitysilman alkoholipitoisuutta ns. alcometrin avulla. Salon alueella asuville päihde- ja huumeusaineriippuvaisille on tyypillistä yhtäaikainen monien eri päihdeaineiden käyttö. Erityisen ongelman muodostavat synteettisesti valmistettavat ns. muuntohuumeet, joita ei voida todeta laboratoriotutkimusten avulla. Tällä hetkellä sairaanhoitajien työpanos kuuluu lääkeannosten mittaamiseen, seulontatestien tekemiseen, korvauslääkkeiden jakoon ja lääkkeiden oton valvontaan. Varsinaiseen hoitosuunnitelmassa mainittuun psykososiaalista hoitoa ja kuntoutusta ei juuri pystytä toteuttamaan lisäämättä sairaanhoitajien työpanosta.

Korvaushoidon kriteerit on määritelty potilaan allekirjoittamassa hoitosopimuksessa. Mikäli potilas ei noudata sopimuksessa sovittuja linjauksia seurauksena on mm. kotilääkkeiden poistuminen, hoidon tiivistäminen, hoidon keskeyttäminen. päihtyneelle ei anneta lääkkeitä. Uhkaava ja väkivaltainen käytös ei ole sallitua henkilökuntaa tai muita potilaita kohtaan, asiasta tehdään tarvittaessa rikosilmoitus.

Vuoden 2016 aikana korvaushoitoa sai kaiken kaikkiaan 52 eri potilasta, joista uusia asiakkaita oli 13. Heistä 2 palasi uudelleen hoitoon, 4 siirtyi muista korvaushoitoyksiköistä (Saloon muuttaneet) ja loput 7 olivat Salolaisia uusia korvaushoitopotilaita. Asiakaskäyntejä oli 6198 vuonna 2016 ja vuonna 2015 käyntejä oli 3839. Tämä käyntien määrän kasvu kuvaa korvaushoidon tarpeen kasvua Salossa ja opioidiriippuvaisten määrä on kasvanut edelleen vuonna 2017. Kaksoisdiagnoosin (yleensä psykoosi sairaus) johdosta 13 potilaalla oli myös hoitokontakti Salon aikuispsykiatrian poliklinikalla. Korvaushoitopotilasta muutama kävi työssä tai kuntouttavassa työssä. Tällä hetkellä korvaushoidossa käy 52 potilasta ja vastaavasti viikonloppuisin kotilääkeoikeuksien puuttuessa lääkityksen hakee päivystyksestä 36 potilasta. Terveyskeskuksen päivystyksen henkilökunta toteuttaa viikonloppuisin korvaushoidon päivystyksessä. Tämä lisää rauhattomuutta ja painetta muiden potilaiden kohdalla.

Korvaushoitoyksikkö sijaitsee keskeisellä paikalla Lännen terveysaseman yhteydessä. Uusien paremmin valvottavissa olevien toimitilojen etsiminen parantaisi muiden potilaiden ja henkilökunnan turvallisuutta sekä rauhoittaisi terveysaseman ympäristöä. Uusien paremmin valvottavien ja turvallisten tilojen etsiminen onkin jo käynnistymässä.

Päihteiden käyttöä voidaan nuorten kohdalla ehkäistä kodin, koulun ja läheisten välisellä yhteistyöllä keskustelemalla, kuuntelemalla ja ohjaamalla nuoria kiinnostamaan harrastustoimintaan. Kodin yhteiset säännöt helpottavat nuoren kasvamista päihteettömyyteen. Sujuva viranomaisyhteistyö auttaa päihdeongelmista aiheutuvien haittojen torjumista.

Aikusten korvaushoitopotilaiden toipuminen vaatii korvaushoidon lisäksi sekä lääketieteellistä että psykososiaalista kuntoutusta. Huumeongelmiin liittyy usein mielenterveyden häiriöitä. Päihteiden käyttö saattaa liittyä jo olemassa oleviin mielenterveysongelmiin, mutta se voi myös aiheuttaa niitä. Salon korvaushoitoyksikön potilasmäärän voimakas kasvu ja henkilöstömäärän säilyminen entisellään estää Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen mukaisen tarpeellisen lääketieteelliseen ja psykososiaaliseen kuntoutuksen toteuttamista.

Terveysneuvontapiste Uukkarissa nuorten (18-20v) asiakkaiden määrä on kasvanut ja useimmat heistä ovat kokeilleet muuntohuumeita. Ensiapupoliklinikalta ja lastensuojelusta on tullut tietoa alaikäisten muuntohuumeekokeiluista. Terveysneuvontapiste Uukkarin toimintaa laajennetaan vuoden 2018 alusta ja siellä pyritään tarjoamaan entistä enemmän tartuntatautiin ehkäisyneuvontaa ja ohjeistusta. Lisäksi ruiskujen ja neulojen vaihtaminen puhtaisiin välineisiin ehkäisee tartuntatautiin leviämistä ja infektioiden lisääntymistä. Ehkäisyneuvonnalla pyritään vaikuttamaan ei-toivottujen raskauksien vähenemiseen. Huumeongelmaan liittyy terveysuhkien ohella runsaasti sosiaalisia vaikeuksia, joiden käsittelyyn tarvitaan yhteistyötä monien tahojen kanssa. Huumeongelman hoitaminen tulee yhteiskunnalle halvemmaksi kuin hoidotta jättäminen.